

Бағдарламаның қысқаша мәліметі

Атауы	BR27101389 Заңнаманың тиімділігін, ашықтығын оңтайландыру және арттыру үшін Қазақстан Республикасының заң шығару процесіне жасанды интеллект құралдарын енгізу
Өзектілігі	Шешілетін міндеттердің өзектілігі Қазақстан Республикасының қоғамды одан әрі демократияландыру, мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыру және инновациялық технологияларды енгізу жөніндегі стратегиялық басымдықтарына байланысты. Бағдарламаны іске асыру 2030 жылға дейінгі құқықтық саясат тұжырымдамасының талаптарына және Президенттің «Сот ісін жүргізуді, оның ішінде инновациялық технологиялар мен жасанды интеллект көмегімен жеңілдетуді» қоса алғанда, мемлекеттік процестерде ЖИ-ны цифрландыру және пайдалану жөніндегі тапсырмаларына сәйкес келеді.
Мақсаты	Бағдарламаның мақсаты – заманауи және теңгерімді нормативтік-құқықтық базаны құру үшін Қазақстан Республикасының заң шығару процесіне жасанды интеллект құралдарын әзірлеу және енгізу. Бұл заңнаманың тиімділігін, ашықтығы мен сапасын арттыруға, заң шығару процесін кәсібилендіруге, бюрократиядан шығаруға және демократияландыруға ықпал етеді. Бағдарлама мемлекеттік басқаруды жаңғырту мен ақпараттық қоғамды дамытудың стратегиялық маңызды мемлекеттік міндетін шешуге бағытталған. Іске асыру нәтижесінде мемлекеттік басқаруды жақсартуға және азаматтардың құқықтық мәдениетін нығайтуға әкелетін ЖИ-ні қолдана отырып, заңнамалық процесті оңтайландыру үшін практикалық шешімдер алынады деп күтілуде.
Міндеттері	1. Қазақстан Республикасындағы заң шығару қызметінің ағымдағы нормативтік құқықтық негізіне терең талдау жүргізу. Кемшіліктерді, қайшылықтарды анықтау және заңнаманың тиімді мемлекеттік басқару талаптарына сәйкестік дәрежесін бағалау. Анықталған проблемаларды жою бойынша ұсыныстар беру. Өлшенетін көрсеткіштер: - заңнамада анықталған кемшіліктер, қайшылықтар мен олқылықтар бар талдамалық есепті дайындау. - анықталған проблемаларды санаттар мен басымдықтар бойынша жіктей отырып, мәліметтер базасын құру. Технологиялық дайындық деңгейі (TRL): - өтінім беру кезеңінде: TRL 2 (технологияның тұжырымдамасын және/немесе қосымшасын тұжырымдау). - бағдарламаны аяқтау кезеңінде: TRL 4 (зертханалық жағдайда технологияны тексеру). Тапсырманың рөлін негіздеу: Бұл міндет бүкіл бағдарлама үшін іргелі болып табылады, өйткені ол заңнаманың ағымдағы жағдайы туралы негізгі ақпарат береді. Талдау нәтижелері ЖИ құралдарын әзірлеу және енгізу үшін кейінгі міндеттерде пайдаланылатын болады. Басқа міндеттермен байланыс: - 3-міндет (ЖИ құралдарын әзірлеу) және 6-міндет (құқықтық тетіктерді енгізу) үшін деректерді қамтамасыз етеді. 2. Шет елдердің заң шығару қызметінде қолданылатын озық заң технологияларын зерделеу. Пилоттық заң жобаларын әзірлеу үшін

	математикалық модельдерді қолдана отырып, жасанды интеллект пен цифрлық технологиялардың әлеуетін зерттеуге ерекше назар аудару. Осы технологияларды норма жасау процесіне біріктірудің практикалық әдістерін ұсыну. Өлшенетін көрсеткіштер: - шолу есебін дайындау. - шетелдік сарапшылардың қатысуымен 3 халықаралық конференция немесе семинар өткізу. Технологиялық дайындық деңгейі (TRL): - өтінім беру кезеңінде: TRL 1 (Негізгі принциптер бақыланады және жазылады). - бағдарламаны аяқтау кезеңінде: TRL 3 (тұжырымдаманың дәлелі). Тапсырманың рөлін негіздеу: - «велосипед ойлап табудан» аулақ болып, енгізу үдерісін жеделдете отырып, үздік әлемдік тәжірибелерді қазақстандық контекстке бейімдеуге мүмкіндік береді. Басқа міндеттермен байланыс: - осы міндеттен алынған ақпарат 3 (ЖИ құралдарын әзірлеу) және 4 (Парламентті тарту) міндеттерінде қолданылады. 3. Депутаттар мен сенаторлар кеңесінің мүшелерін қоса алғанда, Қазақстан Республикасы Парламентін заң шығару қызметіне белсенді тарту тәсілдерін әзірлеу. «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін үкімет» саяси формуласы контекстінде қоғамды демократияландыруға және Парламенттің рөлін нығайтуға ұмтылысты ескеру. Өлшенетін көрсеткіштер: - ЖИ құралдарының 6 прототипін әзірлеу және сынау. - 3 мемлекеттік органның қатысуымен заң шығару процесіне құралдарды пилоттық енгізу. Технологиялық дайындық деңгейі (TRL): - TRL 2(тұжырымдаманы әзірлеу және/немесе технологияны қолдану). Бағдарлама аяқталған кезде: TRL 6 (нақты жағдайда жүйенің немесе ішкі жүйенің прототипін көрсету). Міндеттің маңыздылығын негіздеу: міндет заң шығару процесін оңтайландыру үшін технологиялық базаны құра отырып, бағдарламаның мақсаттарына жетуде негізгі рөл атқарады. Басқа міндеттермен байланыс: - 1-міндеттің және 2-міндеттің нәтижелерін пайдаланады, 5-міндеттің (кәсібилікті арттыру) және 6-міндеттің (құқықтық тетіктерді енгізу) орындалуына ықпал етеді. 4. Заң шығару қызметінің кәсібилігі мен ғылыми негізділігін арттыру. Жүйелік тиімділікке баса назар аудара отырып, кәсіби негізде заң жобаларын әзірлеуге көшуді жүзеге асыру. Заң шығару қызметін үйлестіру және ұйымдастыру үшін бірыңғай орталықтың тұжырымдамасын әзірлеу. Өлшенетін көрсеткіштер: - заң жобаларын талқылау үшін цифрлық платформа құру және іске қосу. - депутаттар мен жұртшылық үшін 5 оқыту семинарын өткізу. Технологиялық дайындық деңгейі (TRL): - өтінім беру кезеңінде: TRL 2. - бағдарламаны аяқтау кезеңінде: TRL 5 (жұмыс ортасындағы
--	---

	технологияны тексеру). Міндеттің рөлін негіздеу: процесті демократияландыруға ықпал етеді, ашықтықты арттырады және қоғамның заңнамалық жүйеге деген сенімін арттырады. Басқа міндеттермен байланыс: 3-тапсырмамен байланысты (ЖИ құралдары) және 5-тапсырманы қолдайды (кәсібилікті арттыру). 5. Заңнаманың тиімділігін жақсартуға бағытталған құқықтық тетіктерді енгізу. Мемлекеттің, қоғамның және Қазақстан Республикасы азаматтарының нақты қажеттіліктерін ескере отырып, заң жобалау жұмысын жоспарлау процестерін жетілдіру. Өлшенетін көрсеткіштер: - Үйлестіру орталығының тұжырымдамасы мен жұмыс регламентін әзірлеу. - Орталықтың жұмыс істеуі және қызмет көрсетуі 50 маман. Технологиялық дайындық деңгейі (TRL): - Өтінім беру кезеңінде: TRL 3. - Бағдарламаны аяқтау кезеңінде: TRL 6. Міндеттің рөлін негіздеу: заң шығару бойынша жұмысты жүйелендіруді және үйлестіруді қамтамасыз етеді, әзірленетін заңдардың сапасын арттырады. Басқа міндеттермен байланыс: 1-4 тапсырмалардың нәтижелерін біріктіреді, бағдарлама нәтижелерінің тұрақтылығына ықпал етеді. 6. Алынған нәтижелерге байланысты тәсілдер мен әдістерді жедел түзетуге мүмкіндік беретін норма шығару процесіне енгізілген өзгерістердің тиімділігін жүйелі бағалау механизмдерін әзірлеу. Өлшенетін көрсеткіштер: - Заң шығару процесін жақсартатын нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу және қабылдау. - Заң жобалау жұмысын жоспарлау рәсімін жаңарту. Технологиялық дайындық деңгейі (TRL): - Өтінім беру кезеңінде: TRL 2. - Бағдарламаны аяқтау кезеңінде: TRL 5. Міндеттің рөлін негіздеу: әзірленген құралдар мен әдістерді қолдану үшін нормативтік негіз жасайды, өзгерістерді заңнамалық деңгейде бекітеді. Басқа міндеттермен байланыс: 1-Тапсырма деректеріне және 3-тапсырма технологияларына негізделген, 5-тапсырманы қолдайды. 7. Жасанды интеллект технологиясын заң шығару процесіне, атап айтқанда құқықтық сараптамаға және заңнамалық актілерді қабылдау салдарын болжауға енгізу мүмкіндіктерін зерделеу. Өлшенетін көрсеткіштер: - Тиімділіктің негізгі көрсеткіштері жүйесін (KPI) құру. - Кейінгі түзетулермен бағалаудың кемінде 2 циклін жүргізу. Технологиялық дайындық деңгейі (TRL): - Өтінім беру кезеңінде: TRL 1. - Бағдарламаны аяқтау кезеңінде: TRL 4. Тапсырманың рөлін негіздеу: іске асыру нәтижелерін өлшеуге және жақсартуға мүмкіндік береді, кері байланыс пен жүйенің тұрақты дамуын қамтамасыз етеді. Басқа міндеттермен байланыс: 3-6 тапсырмаларды қолдайды, одан әрі жетілдіру үшін деректерді қамтамасыз етеді. 8. Жалпы парламенттік қызметті цифрлық трансформациялау
--	---

	бағыттарын айқындау. Атап айтқанда, қоғамның құқықтық реттеу қажеттіліктерін анықтау, заң жобаларын талқылау үшін интерактивті аландар құру үшін үлкен деректер талдауын (Big Data) енгізу арқылы. Өлшенетін көрсеткіштер: Парламентті цифрлық трансформациялау стратегиясын әзірлеу. Қоғамдық көңіл-күйді талдау және құқықтық реттеу қажеттіліктерін анықтау үшін Big Data құралдарын енгізу. Технологиялық дайындық деңгейі (TRL): Өтініш беру кезеңінде: TRL 2. Бағдарламаны аяқтау кезеңінде: TRL 5. Тапсырманың рөлін негіздеу: Парламент пен қоғам арасындағы байланысты күшейтеді, деректер негізінде неғұрлым негізделген шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді. Басқа міндеттермен байланыс: 4-тапсырмамен (қоғамды тарту) және 3-тапсырмамен (ЖИ құралдары) байланысты, 5-тапсырманы толықтырады.
Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер	- Құқықтық реттеудегі олқылықтарды анықтау, ЖИ интеграциясы үшін қажетті өзгерістер бойынша қорытындылары бар талдамалық есепті дайындау. ЖИ көмегімен кейінгі талдау үшін мәліметтер жиынтығы дайындалуда; - Нормативтік актілерді автоматтандырылған талдау жүйесінің тұжырымдамасы дайындалуда, ЖИ қолдану арқылы құқықтық актілерді сақтау және талдау үшін мәліметтер базасының құрылымы жасалады. Аяқтау нысаны: құқықтық жіктеу үшін бағдарламалық жасақтама мен мәліметтер базасын әзірлеуге арналған техникалық тапсырма; - Платформаны іске асыру үшін талаптар қалыптастырылды. Осы талапты жүзеге асыру үшін халықаралық тәжірибені зерделеу; - Қазақстан заңнамасының нақты деректеріне бастапқы тестілеуге дайын ЖИ-жүйесінің жұмыс прототипі әзірленуде. Құқықтық құжаттарды автоматты түрде талдауға және жүйелеуге қабілетті ЖИ жүйесінің прототипінің бірінші нұсқасын жобалау және әзірлеу. Құқықтық нормалардағы қайшылықтар мен қайталануларды анықтау үшін алгоритмдер құру. ҚР ҒЖБССҚЕК ұсынған журналдарда 2 мақала жариялау; - Негізгі алгоритмдер құқықтық құжаттардың құрылымын талдай алады, кілт сөздерді, тақырыптарды және құқықтық нормалар арасындағы қатынастарды анықтай алады. Бағдарламалық модульдер нормативтік актілерді ретке келтіруге және оларды іздеу мен талдауды жеңілдетуге мүмкіндік беретін құқықтық құжаттарды жүйелеуді қамтамасыз етеді; - Авторлық куәліктерді алу үшін құжаттар пакетін жинау; - Жиналған материалдардың нәтижелері бойынша халықаралық конференция өткізіледі; - Мақала жазу үшін мәліметтер жиынтығы дайындалуда. ҚР ҒЖБССҚЕК ұсынған журналдарда 2 мақала жариялау; - Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі мен Сенатының депутаттары үшін шеберлік сыныптарын өткізу. Автоматтандырылған жүйелер заң жобаларын құрылымдауға, олардың заң техникасы стандарттарына сәйкестігін қамтамасыз етуге және барлық қажетті заң элементтерін қосуға көмектеседі. Бұл заң

	жобаларын дайындау процесін жылдамдатады және олардың сапасын арттырады; - Заңнамалық өзгерістерді бақылау жүйесі толық көлемде жұмыс істейді, бұл құқықтық актілердегі барлық өзгерістерді бақылауға және есептерді автоматты түрде жасауға мүмкіндік береді. Заңнаманың өзгеруін мониторингілеу және құқықтық актілердің өзгеруі бойынша есептерді қалыптастыру процестерін автоматтандыру үшін ЖИ ішінара енгізу. ҚР ҒЖБССҚЕК ұсынған журналдарда 2 мақала жариялау. Web of Science деректер базасының Social Science Citation Index немесе Arts and Humanities Citation Index индекстелген және (немесе) citescore Scopus бойынша кемінде 25 процентілі бар рецензияланатын журналдарда 2 мақала немесе шолулар жариялау; - Заңнамадағы қайталанатын нормалар мен қайшылықтарды дәлірек және тиімді анықтайтын ЖИ жүйесінің нұсқасы оңтайландырылған. Заманауи технологиялар қол еңбегін азайту және адам қателіктерінің қаупін азайту арқылы заңнамалық мәтіндерді құруды автоматтандыруға көмектеседі. Web of Science деректер базасының Social Science Citation Index немесе Arts and Humanities Citation Index индекстелген және (немесе) citescore Scopus бойынша кемінде 25 процентілі бар рецензияланатын журналдарда 2 мақала немесе шолулар жариялау; - Деректерді талдау және заңнамалық шешімдердің салдарын болжау құралдары оңтайландырылған. ЖИ реттеуші әсерді бағалаудың дәлдігін жақсартуға көмектеседі. Реттеуші әсерді бағалауды автоматтандыруға арналған ЖИ-құралдарын пысықтау. Машиналық оқыту алгоритмдері заңнамалық өзгерістердің салдарын болжау үшін қолданылады. Құқықтық мониторингті ұйымдастыру. Машиналық оқыту және деректерді талдау алгоритмдерін қолдана отырып, жасанды интеллект жүйелері құқықтық құжаттардың үлкен көлемін автоматты түрде сканерлейді, жіктейді және талдайды. Университеттің Ғылыми кеңесі ұсынған монография шығарылымы. Бағдарлама нәтижелері негізінде 2 авторлық куәлік алу. ҚР ҒЖБССҚЕК ұсынған журналдарда 2 мақала жариялау. Web of Science деректер базасының Social Science Citation Index немесе Arts and Humanities Citation Index индекстелген және (немесе) citescore Scopus бойынша кемінде 25 процентілі бар рецензияланатын журналдарда 2 мақала немесе шолулар жариялау; - Жиналған материалдардың нәтижелері бойынша халықаралық конференция өткізу; - Қорытынды есеп ЖИ енгізудің ғылыми, экономикалық және әлеуметтік әсерлерін қоса алғанда, бағдарламаның нәтижелері туралы барлық деректерді қамтитын бекітуге беру. Жұмыс жүргізілуде. Қазіргі кезеңде ҚР ҒЖБССҚЕК ұсынған журналдарда 2 мақала жарияланды.
Зерттеу тобы мүшелерінің аты-жөні, олардың идентификаторлары (Scopus Author ID, Researcher ID, ORCID,	1. Ахатов Уалихан Ақыпбекович Scopus Author ID 56127912500 Researcher ID IRV-7994-2023 ORCID 0000-0001-9468-6266 2. Алимкулов Ербол Темирханович Scopus Author ID 56127766600

бар болса) және сәйкес профильдерге сілтемелері	Researcher ID AAC-2609-2021 ORCID 0000-0001-7782-409X 3. Жанибеков Акынкожа Каленович Scopus Author ID 56127509900 Researcher ID JND-0282-2023 ORCID 0000-0002-1116-2123 4. Кенжалиев Зайлаги Жантуганович (отсутствуют данные) 5. Ибраева Алуа Саламатовна Scopus Author ID 56050557300 Researcher ID CVR-9833-2022 ORCID 0000-0002-2946-6408 6. Мухамадиева Гүлжан Нусупжановна Scopus Author ID 57193681102 Researcher ID ABB-9547-2021 ORCID 0000-0001-7170-7343 7. Шарипова Асель Бостановна Scopus Author ID 57193676940 Researcher ID FYA-1344-2022 ORCID 0000-0003-0441-8589 8. Салимгерей Арон Аманжолулы ORCID 0000-0001-8956-4422 9. Ермухаметова Саулегул Раймовна Scopus Author ID 57190583076 ORCID 0000-0002-2303-3660 10. Асанова Саида Эргашевна Scopus Author ID 57219238863 Researcher ID EMH-3302-2022 ORCID 0000-0001-8813-6823 11. Арын Айжан Арынқызы Scopus Author ID 57224292156 Researcher ID EMX-2906-2022 ORCID 0000-0001-7782-409X 12. Бурибаев Жолдас Алладинович Scopus Author ID 57204640972 Researcher ID HKO-1511-2023 ORCID 0000-0002-3486-227X 13. Бейсов Нурбол Канатович Scopus Author ID 57217198966 Researcher ID DTC-0725-2022 ORCID 0000-0001-9423- 717X 14. Сатымбеков Максатбек Нургалиулы Scopus Author ID 57201153506 Researcher ID AFM-7664-2022 ORCID 0000-0002-4621-6646 15. Мейрамбекұлы Нұрсұлтан Scopus Author ID 57237479500 ORCID 0000-0003-2250-4763 16. Бақыт Сара Буркитбекқызы ORCID 0000-0002-2252-2710 17. Сафинов Канатбек Бейсенбекович (отсутствуют данные) 18. Куандыков Бахытжан Журсинович Scopus Author ID 57194021642
--	--

	ORCID 0009-0006-9190-8509 19. Елеусинов Арман Инабатович Scopus Author ID: 0000-0002-0425-6527 Researcher ID AAX-3280-2020 ORCID ID: 57192005796 20. Касымжанова Айнур Ахылбековна Scopus Author ID 57204935161 Researcher ID FDS-9405-2022 ORCID 0000-0003-1509-1614 21. Шапак Унзила Scopus Author ID:56178111900 22. Турдалиева Шынар Бауржановна ORCID 0000-0002-2277-4280 23. Жұмадилова Назерке Серікжанқызы ORCID 0000-0001-5689-0995 24. Жолдасова Наргиз Муратқызы ORCID 0009-0009-3083-3226 25. Ахметова Сауле Бейсенбаевна ORCID 0009-0004-5393-4752 26. Әпсімет Нұрдәулет Мұхамедиярұлы ORCID 0000-0002-5127-5579 27. Қалжанов Нұрлыхан Ерланұлы ORCID 0009-0008-5776-0971
Басылымдар тізімі және олардың сілтемелері	1. А.Б. Мұхамеджан, Д.А. Турсынкулова, А.А. Касымжанова, А.С. Ибраева, У.А. Ахатов. РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ПРАВОТВОРЧЕСТВА: ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ В ПРАВОТВОРЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НА ОСНОВЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА // ҚазҰУ Хабаршысы. Заң сериясы. Том 113 № 1 (2025). – 13 С. https://doi.org/10.26577/JAPJ202511311 2. S.B. Akhmetova, A.A. Kassymzhanova, A.S. Ibrayeva. Modern development of artificial intelligence technologies and problems of legal regulation of profiling and targeted advertising in Kazakhstan // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ХАБАРШЫСЫ. ҚҰҚЫҚ СЕРИЯСЫ. LAW SERIES. СЕРИЯ ПРАВО. – 21 С. https://www.doi.org/10.32523/2616-6844-2025-150-1-77-97
Патенттер туралы ақпарат	-